

Загуменна Ю. О. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії держави і права факультету №1 Харківського національного університету внутрішніх справ

ВНУТРІШНЯ ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Гарантування економічної безпеки України є одним із найважливіших національних пріоритетів і вимагає посиленої уваги представників владних структур, громадських і політичних рухів, науковців і громадськості. Цей процес є гарантом державної незалежності, умовою її сталого розвитку та зростання добробуту громадян. Досить важливим є ретельне дослідження економічного становища України і прийняття кардинальних рішень щодо його покращення.

Під час дослідження внутрішньої економічної безпеки варто розмежувати поняття національної безпеки, внутрішньої економічної безпеки та економічної безпеки держави.

Варто виділити основні структурні елементи економічної безпеки, а саме: сировинно-ресурсна, енергетична, фінансова, соціальна, інноваційно-технологічна, продовольча та зовнішньоекономічна безпеки [1, с. 74–75].

У системі національної безпеки внутрішня економічна безпека виконує чітко визначені функції, що передбачає суттєве функціональне навантаження. Її сутність полягає у тому, що вона є матеріальною основою національної суверенності. Це визначає реальні можливості щодо гарантування інших видів безпеки. Тобто економічна безпека – це підґрунтя для функціонування всіх інших її складових, що належать цієї системи (військової, технічної, продовольчої, екологічної).

Правову основу для забезпечення національної безпеки України становлять Конституція України, Закон України «Про основи національної безпеки України», Стратегія національної безпеки України, Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких було надано Верховною Радою України, а також інші нормативно-правові акти.

Відповідно до Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, найбільш актуальними постають такі загрози, як кризові явища в національній економіці, неефективність антикризових заходів, що призводять до виснаження фінансових ресурсів держави, обмежують її можливості стосовно фінансового забезпечення реалізації державної політики національної безпеки.

Досі невизначеним є зміст державних заходів у сфері внутрішньої економічної безпеки, що впливає на розроблення державної стратегії забезпечення економічної безпеки від внутрішніх загроз. Відсутні методологічні підходи до оцінювання реалізації державної політики у сфері економічної безпеки національної економіки. Внутрішня економічна безпека країни набуває першочергового значення, оскільки вона визначає напрями для прийняття основних соціально-економічних рішень.

Внутрішня безпека будь-якої держави – це системна категорія права, політичної економії та політології, що тісно пов'язана з категоріями територіальної єдності й недоторканності, агресії та примусу, економічної незалежності та економічного суверенітету тощо.

Економічна безпека є ключовою складовою національної безпеки. Вона відображає причиново-наслідковий зв'язок між економічною могутністю країни, її воєнно-економічним потенціалом та національною безпекою. Економічна безпека держави – це стан рівноваги і соціально-орієнтованого розвитку національної економічної системи, якого досягають шляхом реалізацією комплексу форм і методів економічної політики.

Державна і внутрішня безпеки є поняттями одного рівня з позиції горизонтальної структури, а у вертикальній структурі державна безпека є одним із рівнів національної безпеки [2, с. 212].

У контексті внутрішньої економіки, економічна безпека описує такий її стан, за якого забезпечується захист національних інтересів, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до розвитку та захищеність життєво важливих інтересів людей, суспільства, держави. Життєво важливими інтересами є сукупність потреб, які забезпечують існування та прогресивний розвиток особистості, суспільства, держави.

Теорія потенційних конфліктів, що останніми роками набула поширення, є основою науки про економічну безпеку національної економіки. Суттєвість теорії потенційних конфліктів ґрунтується на твердженні, що все існуюче в світі – це різні форми існування енергії, які перебувають в постійних потенційних конфліктах. Отже, світобудова базується на перетворенні однієї форми енергії в іншу, що передбачає зміну рівнів їх потенціалів. Відповідно до положень теорії потенційних конфліктів, поява нової незалежної держави на арені світового співтовариства водночас породжує її конфліктність з іншими країнами.

Під час аналізу внутрішньої економічної безпеки необхідно виділити три основні її складові:

- економічна незалежність – можливість здійснення державного контролю над національними ресурсами, спроможність використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення рівноправної участі в міжнародній торгівлі;

- стійкість і стабільність національної економіки, що передбачає міцність і надійність усіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування дестабілізаційних чинників;

- здатність до саморозвитку і прогресу, тобто спроможність самостійно реалізовувати і захищати національні економічні інтереси, здійснювати постійну модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний і трудовий потенціал країни.

Належного рівня внутрішньої економічної безпеки можна досягти за допомогою здійснення єдиної державної політики, підкріпленої системою скоординованих заходів, адекватних внутрішнім і зовнішнім загрозам. Без такої політики неможливо досягти виходу з кризи, налагодити механізм управління економічною ситуацією, створити ефективні механізми соціального захисту населення.

Таким чином, внутрішня економічна безпека – це складова частина національної безпеки, її фундамент і матеріальна основа. У системі національної безпеки, внутрішня економічна безпека виконує чітко визначені функції. Її сутність

полягає в тому, що економічна безпека є матеріальною основою національної, що визначає реальні можливості щодо гарантування інших видів безпеки [3].

Список використаних джерел

1. Яремко І. І. Економічна безпека як складова національної безпеки держави [Електронний ресурс] / І. І. Яремко // Електронний науковий архів Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка». – 2015. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/22426/1/43-Yaremko-74-75.pdf>. – Назва з екрана.

2. Нікітенко О. І. Теоретичні проблеми удосконалення забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами : монографія / О. І. Нікітенко. – Херсон, 2011. – 400 с.

3. Никифорчук Д. Й. Економічна безпека: навч. посіб. / Д. Й. Никифорчук. – Київ: Алерта ; Центр учб. літ-ри, 2010. – 368 с.

Задорожний А. А. – кандидат юридичних наук, заступник начальника Київського обласного управління Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

На сьогодні вся світова спільнота акцентує на необхідності подолання тіньового сектору економіки як складової походження «брудних» коштів та посилення заходів щодо протидії легалізації доходів злочинного походження та фінансування тероризму. Аналіз стану злочинності в Україні свідчить про тенденцію якісної зміни економічної злочинності, що полягає в збільшенні розмірів шкоди заподіяної злочинами.

Актуальність цього питання передусім зумовлена наявною значною суспільною небезпекою й загрозами для України, що виражена у високій питомій вазі готівкової складової в структурі загальної грошової маси, що є в тіньовому обігу, і можливостями злочинців легалізувати свої незаконні доходи.